

Μεταξύ τῶν δημοσιευομένων ἄσμάτων ὑπάρχουσι πολλὰ πρωτοφανή, καὶ ἕτερα συμπληρωμένα, τὰ ὅποια κρίνομεν εὐλογον καὶ μὴ διακρίνωμεν. Ὅταν κτήμα λαοῦ ἐπιστρέφει πρὸς λαὸν, ἐκδότου φιλαυτία δὲν παρεμβάλλεται.— Μαρτυροῦμεν ἔτι μὲν ἐνταῦθα τὴν προσήκουσαν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν θόξιμον Νομισματολόγον Κ. Παῦλον Λάμπρου, καὶ τὸν φίλον τῶν μεσαιωνικῶν μελετῶν Κ. Ἰούλιον Τυπάλδον, οἵτινες συνεισέφερον σημαντικὸν ἀνεκδότων ἔρανον.

ΑΣΜΑΤΑ ΗΡΩΙΚΑ.

1.

Η ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Σημαίνει ὁ Θλός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ 'πουράνια,
Σημαίνει κ' ἡ Ἁγία Σοφία, τὸ Μέγα Μοναστήρι
Μὲ τετρακόσια σήμαντρα, κ' ἐξηνταδυὸ καμπάνες
Κάθε καμπάνα καὶ Παπᾶς, κάθε Παπᾶς καὶ Διάκος,
Νὰ 'μπούνε 'ς τὸ Χερουβικὸ καὶ νᾶβγῃ ὁ Βασιλέας.
Περιστερὰ 'κατέβηκεν ἀπὸ τὰ μέσ' οὐράνια.

— « Πάψετε τὸ Χερουβικὸ, κι' ἄς χαμπλώσουν τ' Ἅγια!
» Παπάδες πάρτε τὰ ἱερὰ, καὶ σεῖς κερὰ σβυστήτε,
» Γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψῃ.
» Μόν' στείλτε λόγο 'ς τὴ Φραγκιά ν' ἄρθουνε τρία καράβια,
» Τὸνα νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ, καὶ τ' ἄλλο τὸ Βαγγέλιο,
» Τὸ τρίτο τὸ καλῆτερο τὴν Ἁγία Τράπεζά μας,
» Μὴ μᾶς τὴν πάρουν τὰ σκυλλιά καὶ μᾶς τὴ μαγαρίσουν »
Ἡ Δέσποινα ἔταράχτηκε, κ' ἔδαχρυσαν ἡ 'κόνες.
— « Σώπασε Κυρὰ Δέσποινα, καὶ σεῖς 'Κόνες μὴν κλαῖτε·
» Πάλε μὲ χρόνους μὲ καιροὺς, πάλε 'δικάσας εἶναι ».

2.

Ἄλλοι.

Καλόγρια ἐμαγέρευε ψάρια καὶ τὸ τηγάνι,
Καὶ μιὰ φωνὴ ψιλὴ φωνὴ ἀπανωθεῖδ τῆς λέγει·
— « Πάψε γριά τὸ μαγερεῖδ, κ' ἡ Πόλι θὰ τουρκέψη »
— « Ὅταν τὰ ψάρια πεταχτοῦν, καὶ ἔγουν καὶ ζωντανέψουν,
» Τότε καὶ ὁ Τούρκος θέλει ἔμπη, κ' ἡ Πόλι θὰ τουρκέψη »
Τὰ ψάρια ἐπεταχτήκανε, τὰ ψάρια ζωντανέψαν,
Κ' ὁ Ἀμιράς εἰσέβηκεν ἀπὸς τοῦ καθαλλάρης.

3.

Ο ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΛΕΦΤΟΥ.

« Μάνα σοῦ λέω δὲν ἠμπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω,
» Δὲν ἠμπορῶ δὲ δύναμαι, ἐμάλλιασ' ἡ καρδιά μου·
» Θὰ πάρω τὸ ντουφέκι μου, νὰ πάω νὰ γένω Κλέφτης,
» Νὰ κατοικήσω 'ς τὰ βουνά, καὶ 'ς ταῖς ψηλαῖς βραχούλαις,
» Νάχω τοὺς λόγγους συντροφιά, μὲ τὰ θεριά κουβέντα,
» Νάχω τὰ χιόνια γιὰ σκεπή, τοὺς βράχους γιὰ κρεβάτι,
» Νάχω μὲ τὰ κλεφτόπουλα καθημερνὸ λημέρι.
» Θὰ φύγω, μάνα, καὶ μὴν κλαῖς, μὲν δόμου τὴν εὐχή σου,
» Κ' εὐχήσουμε μανοῦλα μου, Τούρκους πολλοὺς νὰ σφάξω·
» Καὶ φύτεψε τρανταφυλλιά καὶ μαῦρο καρποφύλλι,
» Καὶ πότιζέτα ζάχαρι καὶ πότιζέτα μύσκο·
» Κ' ὅσο π' ἀνθίζουν μάνα μου, καὶ ἔγάνουνε λουλούδια,
» Ὁ υἱός σου δὲν ἀπέθανε, καὶ πολεμάει τοὺς Τούρκους·

»Κι' ἂν ἔρθῃ ἡμέρα θλιθερῆ, ἡμέρα φαρμακωμένη,
»Και μαραθοῦν τὰ δυὸ μαζί, και πέσουν τὰ λουλούδια,
»Τότε κ' ἐγὼ θὰ λαβωθῶ, τὰ μαῦρα νὰ φορέσης».

Δώδεκα χρόνοι ἐπέρασαν, και δεκαπέντε μῆνες
Ποῦ ἀνθίζαν τὰ τριαντάφυλλα, κι' ἀνθίζαν τὰ μπουμπούκια.
Και μὲν αὐγὴ ἀνοιξάτικη, μιὰ πρώτη τοῦ Μαΐου,
Ποῦ κελαδοῦσαν τὰ πουλιὰ, κι' ὁ οὐρανὸς ἔγελοσε,
Μὲ μιᾶς ἀστράφτει και βροντᾶ και γένεται σκοτάδι·
Τὸ καρποφύλλι ἐστέναξε, τρανταφυλλιά δακρῶζει,
Μὲ μιᾶς ἔραθήσαν τὰ δυὸ, κ' ἐπέσαν τὰ λουλούδια·
Μαζὴ μ' αὐτὰ ἑσωριάστηκε κ' ἡ δόλια του ἡ μανοῦλα.

4.

ΤΟ ΠΑΛΛΙΚΑΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ.

—«Βασίλη κάτσε φρόνιμα, νὰ γένης νοικοκύρης,
Γιὰ ν' ἀποχτήσης πρόβατα, ζευγάρια και ἀγελάδες,
Χωριὰ και ἀμπελοχώραφα, κοπέλικ νὰ δουλεύουν!
—«Μάνα μου ἄν δὲν κάθομαι νὰ γένω νοικοκύρης,
Νὰ κάμω ἀμπελοχώραφα, κοπέλια νὰ δουλεύουν,
Και νὰ μαι σκλάβος τῶν Τουρκῶν, κοπέλι τοῦ σκυλλιώνε!
Φέρε μου τὸ βαρὺ σπαθί, και τ' ἀλαφρὸ τουφέκι,
Νὰ πεταχθῶ ὅταν τὸ πουλι' ἔψηλά ἔστα κορφοβούνια,
Νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνὰ, νὰ περβατήσω λόγγους,
Νὰ βρῶ ἡμέρια τῶν Κλεφτῶν, λατάκια Καπετάνων·
Νὰ πάω νὰ βρῶ τὸ Μάνταλο, νὰ σμιζῶ τὸν Μπαστέκη
Ποῦ πολεμοῦν μὲ τὴν Τουρκιά, και μὲ τοὺς Ἀρβανίταις,
Νὰ μ' ἐπὶ μὲ δαύτους σύντροφος ἔστα Τούρκικα κεφάλια!
Μὲ μιὰ σπαθιά νὰ κόψω τρεῖς, μὲ τὸ τουφέκι πέντε,
Και μὲ τὸ γιαντζάνι μου σαράντα και πενήντα.»

Πουρνὸ φιλεῖ τὴ μάνα του, πουρνὸ ξεπροβοδιέται,
—α Γειάσας βουνά με τοὺς κρεμοῦς, λαγαχάδια με ταῖς πάχυναις!
—α Καλῶς το τ' ἄξιο τὸ παιδί καὶ τ' ἄξιο παλλικάρι!
Οἱ Τούρκοι τὸν ἀγνάντεψαν, καὶ παγανιά τοῦ στέλνουν,
Ἰπὴγαν καὶ τὸν καρτέρεσαν σ' ἓν ἀγριο μονοπάτι,
Κ' ἐπτοχαστήκαν τὰ σκυλλιά πῶς ἦταν ἴσαν καὶ ἴδαίτους,
Σκοινιά ἔχαν νὰ τὸν θέσσουνε, ἴσαν νάτανε κριάρι.
Μὰ κείνο τ' ἄξιο τὸ παιδί, τ' ἄξιο τὸ παλλικάρι
Ἰσὰ βγάξει τὸ βαρὺ σπαθί καὶ τζῶκαμε γιουροῦσι,
Ἰσὰ θεριστῆς ἐφάνηκεν ὅταν θερίζη ἀστάχια,
Μ' ἀντίς ἀστάχια ἐθίριζε τὰ Τούρκικα κεφάλια.
Θερίζει Τούρκους δελοχτιῶ, κ' ἐλόθωσε τριάντζ,
Τοῦς ἴπῃσε καὶ τὰ πλιάτζικα, κ' ἐγένη Καπετάνος.

Ἰ.

Η ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΚΛΕΦΤΩΝ.

Ἰβγήκε ὁ Νάννος ἴστα βουνά, ἴψηλά ἴστα κροφουβούνια
Κ' ἐμάζωνε Κλεφτόπουλα, παιδιὰ καὶ παλλικάρια.
Ἰτὰ ἴμάζωξε, τὰ ἴναξε, τὰκασμε τρεῖς χιλιάδες,
Κε' ὄλημερις τὰ δίδαχνε, καὶ ὄλημερις τοὺς λέγει
—«Λακοῦστε, παλλικάρια μου, κ' ἐσεῖς παιδιὰ ἴδικά μου!
Κλέφταις δὲ θέλω γιά τρογιά, Κλέφταις γιά τὰ κριάρια;
Μὴν θέλω Κλέφταις γιά σπαθί, Κλέφταις γιά τὸ τουφέκι,
Νὰ κάνουν χήραις κι' ὄρφανὰ ἴστῶν Τούρκωνε τὰ σπῆτια,
Ἰδῶ νὰ κάνουν ἴξαγορά, κ' ἐκεῖ χωριὰ νὰ κοῖνε!

6.

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΠΑΘΙΟΥ

ΤΟΥ

ΚΟΝΤΟΙΑΝΟΥ ΚΛΕΦΤΟΥ.

Ὅποιος τυράννους δὲν ψηφεί,
Κ' ἐλεύθερος 'στὸν κόσμῳ ζῆ,
Δόξα, τιμῆ, ζωὴ του
Εἶν' μόνον τὸ σπαθί του.»

7.

ΤΑ ΟΠΑΔΑ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΟΥ.

Τ' ἀνδρειωμένου τ' ἄρματα
Δὲν πρέπει νὰ πουλῶνται,
Μόν' πρέπει τους 'στὴν Ἐκκλησιά
Κ' ἐκεῖ νὰ λειτουργεῖωνται.
Πρέπει νὰ κρέμωνται 'ψηλά
Σ' ἀραχνιασμένον πύργον·
Ἡ σκούρια νὰ τρώη τ' ἄρματα
Κ' ἡ γῆ τὸν ἀντρειωμένο.

Ο ΑΔΑΜΑΣΤΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ.

Κι' ἂν τὰ Δερβένια ἐτούρκεψαν, τὰ ἴπῃραν Ἀρβανίταις
 Ὁ Στέριος εἶναι ζωντανός, Πασσάδες δὲν ψηφάει.
 Ὅσο χιονίζουτε βουνά, καὶ λουλουδίζουτε κάμποι,
 Κ' ἔχουν ἢ ράχαις κρύα νερά, Τούρκους δὲν προσκυνοῦμε !
 Πᾶμε νὰ λημεριάσωμεν ὅπου φαλιάζουτε λύκοι,
 Σὲ κορφοβούνια, σὲ σπηλιαῖς, σὲ ράχαις καὶ ραχοῦλαις !
 Σκλάβοι σ' ταῖς χώραις κατοικοῦν, καὶ Τούρκους προσκυνοῦνε,
 Καὶ μεῖς γιὰ χώραν ἔχομε ρημιαῖς κι' ἄγρια λαγκαδία.
 Παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριά καλῆτερα νὰ ζοῦμε !

9.

Ἔτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ.

Οἱ Κλέφταις ἐπροσκύνησαν, κ' ἐγένηκαν βαγιάδες·
 Ἄλλοι φυλάγουσιν πρόβατα, κ' ἄλλοι βοσκοῦνε γίδια·
 Κ' ἓνα μικρὸ Κλεφτόπουλο, τῆς ἐρημιάς καμάρι,
 Τοῦ λαγκαδιοῦνε σύντροφος δὲν θὲ νὰ προσκυνήσῃ.
 Τὸ πλάγι πλάγι ἴπῃγαινε, τὸν ταμπουρᾶ ἄλαουσε·
 — «Ἐγὼ βαγιάς δὲ γένομαι, Τούρκους δὲν προσκυνάω,
 Δὲν προσκυνῶ τοὺς Ἀρχοντες καὶ τοὺς Κοτζαμπασίδες.
 Μὲν καρτερῶ τὴν ἀνοιξί, νάρτουσιν τὰ χιλιδόνια,
 Νὰ βγοῦν ἢ Βλάχαις ἴστα βουνά, νὰ βγοῦν ἢ Βλαχοπούλαις !»

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Ὁ Ὀλυμπος κ' ὁ Κίτσαβος, τὰ δύο βουνὰ μαλόνουν,
Τὸνα 'παινεῖται 'στὰ σπαθιά, καὶ τ' ἄλλο 'στὰ τουφέκια.
Γυρίζει ὁ γέρος Ὀλυμπος, καὶ λέγει τοῦ Κίτσαβου

— «Μὴ μὲ μαλόνεις, Κίτσαβε, βρὲ Τουρκοπατημένε,
Ποῦ σὲ πατοῦν ἡ Τούρκισσαις τσιγγάναις τῶν Κονιάρων!
Ἐγώμαι ὁ γέρος Ὀλυμπος 'στὸν κόσμον 'ξακουσμένος,
Ἐχω σαράντα δυὸ κορφαίς, κ' ἐξήντα δυὸ βρυσσουλαις,
Κάθε κορφή καὶ φλάμπουρο, κάθε κλαδί καὶ Κλέφτης,
Καὶ 'στὴν 'ψηλήμου τὴν κορφή αὐτὸς εἶν' καθησμένος
Ὅπου κρατεῖ 'στὰ νύχια τοῦ κεφάλιν ἀνδρειωμένου.

— «Κεφάλι τ' εἶναι πῶκαμες κ' εἶσαι κριματισμένο;
Πῶς σοῦρτε κ' ἐκατάτησε 'στὰ νύχια τὰ 'δικά μου;
— «Φάγε πουλί τὰ νιάτα μου, φάγε καὶ τὴν ἀντρεία μου,
Νὰ κάμης πῆχυ τὸ φτερό, καὶ πιθαμὴ τὸ νύχι!

'Στὰ Χάσια καὶ 'στὸν Ὀλυμπο δώδεκα χρόνους Κλέφτης·
'Στὸ Λοῦρο, 'στὸ Ξερόμερον Ἀρματωλὸς ἐστάθην·
Ἐξήντ' Ἀγάδαις 'σκότωσα, κ' ἔκαψα τὰ χωριά τους·
Κι' ὄσους 'στὸν τόπον ἄφηκα καὶ Τούρκους κ' Ἀρβανίταις
Εἶναι πολλοὶ, πουλάκιμου, καὶ μετρημοὺς δὲν ἔχουν.
Τῶρ' ἄρτ' ἡ ἀράδα μου κ' ἐμὲ 'στὸν πόλεμο νὰ πέσω!

11

Ο ΛΑΒΩΜΕΝΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ.

Ρυδύλα κάτου 'στὸ γυαλὸ, κάτου 'στὸ περιγιαλί,
Βάλε τὰ χέρια σου κουπιά, τὰ στήθη σου τιμόνι,
Καὶ τὸ λιγνὸ σου τὸ κορμὶ κάμε το γιὰ καράβι·
Κι' ἂν κάμη ὁ Θιὸς κ' ἡ Παναγιά νὰ πλέξης νὰ περάσης,
Καὶ φτάσης 'στὰ Ἀημέρια μας, ὅπ' ὄχομε καβούλι,
Ποῦ ψήσαμε τὰ δυὸ τραγιά, τὸ Φλώρα καὶ τὸν Τόμπρα,
Ἄν σ' ἐρωτήση ἡ συντροφιά τίποτε γιὰ τ' ἐμένα,
Μὴν τοὺς εἰπῆς πῶς 'χάθηκα, πῶς 'πέθανα ὁ καίμενος,
Μόνε νὰ πῆς 'παντρεύτηκα 'στὰ ἔρημα 'στὰ ξένα·
'Πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆ γυναίκα,
Κι' αὐτὰ τὰ μαυροσκούληκα 'πῆρα γυναिकाδέρφια!

12.

Ἔτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ·

Σηκόνομαι πολὺ ταχυὰ δωραιοὺς ὅσο νὰ φέξῃ·
Πέρνω νερὸ καὶ νίβομαι, νερὸ νὰ ξαγρυπνήσω.
Ἀκούου τὰ πεύκια ποῦ βροντοῦν, καὶ ταῖς ὀξυαῖς ποῦ τρίζουν,
Καὶ τὰ λατάκια τῶν Κλεφτῶν ποῦ κλαῖν' τὸν Καπετάνο·

— «Γιὰ σήκω ἀπάνου, ἰώτη μου, καὶ μὴ βαρυκοιμᾶσαι!

Μὰς 'πλάκωτεν ἡ παγανιά, τὸ καρσοῦλι σκούζει·

— «Ἐγὼ σὰς λέγω δὲν 'μπορῶ, καὶ σεῖς μοῦ λέτε σήκω!

Γιὰ πιάστεμε νὰ σκικωθῶ, βάλτε με νὰ καθήσω,

Καὶ στρώστε μου δεντροῦ κλαρὶ ν' ἀναπαγῶ 'λιγάκι,

Φέρτε μου καὶ τὸν ταμπουρῆ νὰ ψιλοτραγουδήσω,

Νὰ 'πῶ τὸ μοιρολόγι μου, καὶ τὸ στερνὸ τραγοῦδι·

— «Μουστάκι μου καρμπογιὰ, κχι 'φρύδιαμου γραμμίνι»

Και σὺ τζαμπά 'περήφανε, ποῦσαι μακρὸς 'σταῖς πλάταις,
Ἄχ! θὰ σὰς φάγ' ἡ μαύρ' ἡ γῆ, τὸ ἔρημο τὸ χῶμα»!
— Παιδιά, μὲ τὰ χαντζάρια σας φτιάστε μου τὸ κυβοῦρι,
Φτιάστε μου τὸ κυβοῦρι μου ἴσια μὲ δυὸ 'νομάτους,
Νὰ στέκω ὀρθὸς νὰ πολεμῶ, κι' ὀλόρθος νὰ γιομίζω
Και 'στὴ δεξιά μου τὴ μεριά ν' ἀφήστε παραθύρι,
Νὰ κρούζῃ ὁ ἥλιος τὸ ταχὺ, τὴ νύχτα τὸ Φεγγάρι,
Νὰ λάμπουν τὰ τζαπράζια μου, ν' ἀστράφτῃ τὸ σπαθί μου,
Κι' ὅταν περνοῦν Κλεφτόπουλα νὰ μὲ καλημερίζουν·
— «Καλὴ σου μέρα ἰώτη μου! — καλῶς τὰ καλλιχάρια!»

13.

Ἔτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε, κι' ὁ Δῆμος διατάζει·
— «Σύρτε, παιδιά μου, 'ς τὸ νερὸ, ψωμί νὰ φάτ' ἀπόψε,
Και σὺ Λαμπράκη μου ἀνιψιέ, κάθησ' ἐδῶ κοντάμου·
Νὰ τ' ἄρματά μου φόρεστα, και ἰδέε νὰ τὰ τιμήσης!
Και σεις παιδιά μου, πάρετε τὸ ἔρημο τὸ σπαθί μου,
Κόψετε πράσινα κλαδιά, στρώστε μου νὰ καθήσω,
Και φέρτε τὸν πνευματικὸ νὰ μὲ 'ξομολογήσῃ,
Γιὰ νὰ τοῦ 'πῶ τὰ κρίματα ὅσα 'χω καμωμένα·
Τριάντα χρόνι' ἄρματωλὸς, κ' εἴκοσι πέντε Κλέφτης,
Και τώρα μ' οὔρτε θάνατος, και θέλω ν' ἀπεθάνω.
Κάμετε τὸ κυβοῦρι μου πλατὸ, ψηλὸ νὰ γένη,
Νὰ στέκω ὀρθὸς νὰ πολεμῶ, και δίπλα νὰ γεμίζω.
Κι' ἀπὸ τὸ μέρος τὸ δεξιὸ ν' ἀφήστε παραθύρι,
Τὰ χιλιδόνια ν' ἀρχωνται, τὴν ἀνοιξὶ νὰ φέρνουν,
Και τ' ἀηδονάκια τὸν καλὸ τὸ Μάϊ νὰ κελαῖδαθουν!»

14.

Ἴτερον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ

«Φᾶται καὶ πιέτε βρὲ παιδιὰ, καὶ μὴν παραπονιέστε,
Τὶ ἐγὼ δὲν ἔχοι τίποτε, μόν' εἶμαι λαβωμένος!
Κακὸ ποῦναι τὸ λάβωμα, κακὸ ποῦναι τὸ βόλι!
Γιὰ πιάστεμε νὰ σηκωθῶ, καὶ βάλτεμε νὰ κιάτσω
Βάλτεμε 'κεῖ 'στὸ κρύο νερὸ, 'στὴ ρίζα τοῦ πλατάνου,
Καὶ φέρτε καὶ γλυκὸ κρασὶν ἀπὸ τοὺς Παπαδάδαις
Νὰ πλύνω τὰς λαβωματιαῖς, ν' ἀλλάξω τοὺς γεράδαις.
Κι' ἂν ἀποθάνω, βρὲ παιδιὰ, πέντε 'πῆγαν γιὰ 'μένα,
Μὰ 'δὼ νὰ μὴ μ' ἀφήσετε 'στὸν ἔρημο τὸν τόπο.
Μόν' πάρτεμε καὶ σύρτε με 'στὸ πρῶτο σταυροδρόμι,
Ὅθε διαβαίνουν φίλοι μου, περνοῦνε παλλικάρια,
Τὰ παλλικάρια νὰ πονοῦν κ' οἱ φίλοι μου νὰ κλαίγουν! »

15.

Η ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ.

— «Τ' ἔχεις καρδιὰ καὶ μοῦ πονεῖς, τ' ἔχεις κι' ἀναστεναζέεις;
Καρδιὰ δὲν παίζεις, δὲ γελᾷς 'σὰν 'ποῦσουν μαθημένη;
— «Τὸ τί καλὸ μοῦρθε 'μπροστὰ νὰ παίξω νὰ γελάσω,
Ἢ 'ποῦρθε ἡ ὥρα γιὰ σκλαβιὰ, κ' ἡ ὥρα γιὰ τὰ ξένα;
Χωρὶς 'ἡ μάνα τὸ παιδί, καὶ τὸ παιδί τὴ μάνα,
Χωρίζονται τ' ἀντρώγυνα τὰ πολυαγαπημένα,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ξεχωρίζονται χορτάρια δὲ φυτρώνει.»

16.

Ο ΚΑΖΑΒΕΡΝΗΣ.

Ανάμεσα 'στη Χιλιαδοῦ, ζερβιά 'μερία τῆς Γούρας,
Ὁ Καζαβέρνης πολεμᾷ με δύο με τρεῖς χιλιάδες,
Με Σέρας, με ὄλον τὸν Καζά, με τόρημο τὸ Πράβι.
Τρεῖς 'μέραις κάνει πόλεμο, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύκταις,
Δίχως ψωμί, δίχως νερό, δίχως κανέν μιντάτι.
Τὰ παλλικάρια ῥώστησαν, δὲν θὲ νὰ πολεμήσουν,
Βάνουν 'στη θήκη τὰ σπαθιά, δράζουνε τὰ τουφέκια,
Καὶ κάνουν τὸν κατήφορο, μέσ' τὰ γεφύρια πάγουν'
Βρίσκουν ταῖς πόρταις κλειδωταῖς, τοὺς ἄλυσσους ῥιμμένους.
Κι' ὁ Καζαβέρνης 'χούγιαζεν ἀπὸ τὸ μετερίζι,
— «Παιδιὰ, καίρετι κάμετε, καρδιά καὶ πολεμάτε,
Τί σήμερὰ 'ν' ὁ θάνατος, τί σήμερὰ 'ν' ὁ χάρος,
Σήμερα γεννηθήκαμε, σήμερὰ νὰ χαθοῦμε!
Δύο παλλικάρια ἄς τρέξουνε, φαγὶ νὰ κυνηγήσουν.
Πιάνουν ἀλάφια ψήνουντα, σ' τὰ καλληκάρια δίνουνε.
'Σὰν τὰ λιοντάρια πολεμοῦν μιὰ 'μέρα καὶ μιὰ νύχτα'
Σκοτόνουν Τούρκους ἄμετρας, σκορπίζουνε τοὺς Τούρκους,
Κι' ὁ Καζαβέρνης 'γύριζε τὸ βράχο τραγουδώντας.

17.

Ο ΛΙΑΚΟΣ.

— «Προσκύνα, Λιάκο, τὸν Πασσά, προσκύνα τὸ Βεζίρη,
Νὰ γένης πρωταρματωλὸς, Δερβέναγας νὰ γένης!
— «Ὅσο 'ναι Λιάκος ζωντανὸς Πασσά δὲν προσκυνάει.
Πασσά 'χει Λιάκος τὸ σπαθί, Βεζίρη τὸ τουφέκι.»

Ἀληπασσῶς ἄν τᾶκουσε, βαρῦά τοῦ ἄκακοφάνη·
 Γράφει χαρτί καὶ προβοδᾶ, μαῦρα μαντάτα στέλνει·
 — «Σ' ἐσένα Βελλῆ Γκέκα μου ἴσταὶς χώραις, ἴστα χωριά μου·
 Τὸ Διάκο θέλω ζωντανόν, ἢ κἄνε πεθαμμένον. »
 Ὁ Γκέκας βγαίνει παγανιά, καὶ κυνηγᾷ τοὺς Κλέφταις·
 Διαβαίνει λόγκους καὶ βουνά, τοὺς βρίσκει ἴστο Λημέρι,
 Π' ἄλλοι θαλιζᾶν τὰ σπαθιά, κ' ἄλλοι φουσεκία ἐφτιάναν.
 Κοντογιακούπης φώναξεν ἀπὸ τὸ μετερίζι·
 — «Καρδιά, παιδιά μου, κάμετε γιουροῦσι ἴστα κριάρια!»
 Ὁ Διάκος ἐπετάχτηκε, ἄν ἀητός πετιέτχι,
 Σκούζει καὶ τρέμουν τὰ βουνά κ' ἀντιβογοῦν οἱ κάμποι·
 Μέρα καὶ νύχτα πολεμοῦν, τρεῖς ἡμέραις καὶ τρεῖς νύχταις.
 Ἐκλάψαν Ἀρβανίτισσαις ἴστα μαῦρα φορεμένας.
 Ὁ Βελλῆ Γκέκας ἔγυρισε ἴστο αἶμα του πνιμμένος,
 Κ' ὁ Μουσταφᾶς λαβόνεται ἴστο γόνα καὶ ἴστο χέρι.

18.

Ο ΠΛΙΑΣΚΑΣ.

Κεῖτετ' ὁ Πλιάσκας κείτεται ἴστην ἔρημη τῆ βρύσι·
 Πίνει νερό νά δροσισθῆ, πάλε νερό γυρεύει·
 Μὲ τὰ πουλιὰ συντόχαινε καὶ μὲ τὰ χελιδόνια·
 — «Τάχα πουλιὰ, θά Ιατρευθῶ; τάχα, πουλιὰ, θά Ιάνω;»
 — «Πλιάσκα μου, ἂν θέλῃς Ιάτρεμμα, νά Ιάνουν ἢ πληγαῖς σου,
 Ἐδγα ἴψηλά ἴστον Ὀλυμπο, ἴστον καθαρὸν ἀγέρα·
 Ἄντρεῖοι ἐκεῖ δὲν ἀρρώστοῦν, κ' οἱ ἀρρώστοι ἀντρεῖόνουν·
 Ἐκεῖ ν' οἱ Κλέφταις οἱ πολλοί, τὰ τέσσαρα πρωτάτα,

Εκεί μεράζονται φλωριά, κ' εκεί καπετανάτα!
Τοῦ Νίκου πέφτει ἡ Ποταμιά, τοῦ Χρήστου ἡ Ἀλασσώνα,
Ὁ Τόλιος καπιτάνεψε 'φέτος 'στὴν Κατερίνη,
Καὶ τὸ μικρὸ Λαζόπουλο 'πῆρε τὴν Πλαταμώνα.»
Κι' ὁ Πλιάσκας, ὁ κακόμοιρος, ὁ κακομοιριασμένος,
Τὸν Τούρναθο κατέβαινε 'στὸν Ὀλυμπο νὰ 'πάγη,
Κ' οἱ Τούρκοι ποῦταν 'πίσω του τρεῖς τουφεκιαὶς τοῦ ῥῆξαν,
Τὸν καρτεροῦνε σύντροφοι τὸν κλαῖνε τὰ λαγκάδια.

19.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΤΣΙΚΟΙΑΝΝΗ.

Τὸ λένε οἱ κοῦκκοι 'στὰ κλαδιά, κ' ἡ πέρδικες 'στὰ πλάγια,
Τὸ λένε κ' ἡ Πλαγιώτισσαις τὸ μαῦρο μυρολόγι.
—«Τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ γένεται, τί ταραχὴ μεγάλη;
Πολλὰ τουφεκία πέφτουνε, καὶ θλιθερὰ βροντοῦνε·
Μῆνα σὲ γάμο πέφτουνε, μῆνα σὲ πανηγύρι;»
—«Μῆτε σὲ γάμο πέφτουνε, μῆτε σὲ πανηγύρι,
Μόν' πέφτουν 'στοὺς Ἄρματωλοὺς, στοὺς Κατσικοϊανναίους.»
—«Δὲν τῶξερα Μπεκίρ Ἀγᾶ πῶς ἔτ'ζι μὲ σκοτόνεις,
Νὰ μάσω τὰ μπουλούκια μου, κι' ὄλον τὸν ταῖφά μου,
Κι' ἀπὲ ν' ἀκούσης πόλεμο καὶ κλέφτικο τουφεκί,
Βροχὴ τὸ λανοτούφεκο, τὰ βόλια 'σὰ χαλάζι!

20.

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΗ.

Πολλὰ τουφέκια ἀντιδογούν, μιλιόνια καρυσφύλλα,
Ἄλλῃ Τσεκούρας χαιρέται, καὶ ρίχνει 'στὸ σημάδι.
Διαβαίνει ὁ Χρόνης γιὰ νὰ ἰδῇ πηγαίνωντας 'στὸ σπῆτι·
— «Πολλάταστυ, μπουλούκμπασι !» — «Καλῶς τονε τὸ Χρόνη !
— Πῶς τὰχεις Χρόνη μ' τὰ παιδιὰ, τί κάνουν τὰ παιδιὰ σου ;»
— «Σὲ προσκυνούν, μπουλούκμπασι, καὶ σοῦ φιλοῦν τὰ χέρια·
Δώδεκα 'μέραις ἔλλειπα τί κάνουνε δὲν 'ξέρω.»
— «Ἄν θέλῃς, Χρόνη μου, νὰ ἰδῇς ἴομορφα κεφαλάκια,
Τηράζε μέσσ στὸν τορβά νὰ ἰδῇς ἀγγελουδάκια !»
Ὁ Χρόνης ἀνατρίχιασε, τὸν ἔφαι μαῦρο φίδι·
Πάγει, τηράζει 'στὸν τορβά, τηράζει καὶ τί βλέπει ;
Βλέπει τὸ πρῶτο του παιδί μικρὸ παλληκαράκι·
Ὁ νοῦς του 'σκοτεινιάστηκε, τὰ χεῖλη του παγόνουν·
Τηράζει κι' ἄλλη μιὰ φορά, τ' ἄλλο παιδί του βλέπει.
Πέφτει στραβὸς μὲ τὸ σπαθί 'στὸ Τούρκικο τ' ἀσκέρι,
Βαρὲι δεξιὰ, βαρὲι ζερβιὰ, βαρὲι 'μπροστὰ καὶ 'πίσω,
Σράζει ἄρβανίταις δώδεκα, καὶ δύο μπουλουκπασσάδες.
Ὁ Ἄλλῃ Τσεκούρας ἔπυσε καὶ τρεῖς ἀπανωθειὸ του.

21.

Ο ΑΔΑΜΑΣΤΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ.

« Σήμερα, Δήμο, Πασχαλιά, σήμερα πανηγύρι »
« Τὰ παλλικάρια 'στό χορό, τ' αγώρια 'στό σημάδι,
« Καί σὺ, μέσα 'στὰ λάνινα, 'στὴν πάρτα τοῦ Βεζύρι,
« 'Στὴν ἄλυσσο, 'στό κούτζουρο, 'στὶ ἔρμο τὸ τρουμποῦκι » !
Ὅλος ὁ κόσμος τώλεγαν καὶ Τοῦρκοι καὶ Ῥωμαῖοι·
— « Μπρὲ Δήμο κἀτζε φρόνιμα, νάχης τ' ἄρματωλίκι !
— « Νάστε καλὰ, μωρὲς πικιδιά, ποῦ μὲ ψυχοπονιέστε,
« 'Σ πολλὰίτη 'στὴν ἀγάπη σας, καὶ 'στὴν καλή σας γνώμη·
« Νὰ δώσ' ὁ Θεὸς κ' ἡ Παναγιά, κί' ὁ ἀφέντης Ἄγι Γιώργης
« Νὰ λάνη τὸ χεράκι μου, νὰ ζώσω τὸ σπαθί μου !
« Κί' ὅταν γυρίση ἡ ἀνοιξι, κ' ἔρτῃ τὸ καλοκαίρι,
« Ὅπου φουντώνουν τὰ κλαδιὰ, καὶ κλειοῦν τὰ μονοπάτια,
« Ἄιντε τουφέκι μου γερὸ, καὶ σὺ βερὺ σπαθί μου !
« Θὰ ματαπάρω τὰ βουνά, ὕψηλὰ τὰ κορφοβούνια,
« Κί' ἂν ματαψήσω πρόβατο, κί' ἂν ματαπάρω κριάρι,
« Θὰ κάμω μάναις δίχως υἱοῦς, νυφάδαις δίχως ἄντρα ».

22.

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ.

Θέλεις ν' ἀκούσης κλάμματα, γυναίκια μυρολόγια ;
Πέρασ' ἀπὸ τὸ Κάραλο, κί' ἀπὸ τὸ Μισολόγγι !
Κ' ἐκεῖ ν' ἀκούσης κλάμματα γυναίκια μυρολόγια,
Πῶς κλαῖν' ἡ μάνες γιὰ παιδιὰ, καὶ τὰ παιδιὰ γιὰ μάνες.
Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ σκοτομὸ ποῦ θεὸς νὰ σκοτοθοῦνε,
Μόν' κλαῖνε, γιὰ τὸ σκλαβομὸ ποῦ θεὸς νὰ σκλαβοθοῦναι.

Ἦταν σαββάτο ἀπὸ βραδύς, ἀνήμερα Λαζάρου,
 Τρανὸ τελάλι ἐβάρεσαν μέσα στὸ Μισολόγγι.
 Ἵσταις Ἐκκλησιαῶν μαζώχτηκαν ἄνδρες μικροὶ μεγάλοι,
 Κ' ἓνας τὸν ἄλλον ἔλεγε, κ' ἓνας τὸν ἄλλο λέγει·
 « Ἀδέρφια, τί θὰ κάμωμε στὸ χάλι ποῦ μᾶς ἦρε;
 » Εἴκοσι ἡμέραις πέρασαν π' ὁ ζαῖρὸς ἐσώθη,
 » Φάγαμ' ἀκάθαρτα σκυλλιά, καὶ γάτους καὶ ποντίκια·
 » Τὸ Βασιλάδιν ἔπεσε, τ' Ἀντολικὸν ἐχάθη,
 » Ἦλθαν καὶ τὰ καράβια μας, καὶ πάλαι πίσω πᾶνε·
 Ἐθνάσης Κότζκας φώναξε; Ἐθνάσης Κότζκας λέει·
 « Ἀδέρφια, ἄς πολεμήσωμε τοὺς Τούρκους ἰσὰ Λιοντάρια,
 » Καὶ τὸ Ιουρούσι ἄς κάμωμε, πάει καὶ διαβοῦμε πέρα.
 » Ἄπροστα θὰ νάβγουν οἱ γεροὶ, ἴστῃ μέσην ἢ γυναῖκες »,
 — Ἐγένηκε τὸ τσάκισμα μέσ' τοῦ Μακρῆ τὴν τάπια,
 Καὶ τὸ γεφύρι χάλασαν, καὶ τὰ παιδιὰ τ'ζου ἐπέβαν·
 Ἄφρωστοι μέσα ἐμείνανε μαζὺ μὲ τὸ Δεσπότη·
 Φωτιά ἴστὸ κάστρο ἐβάλανε· κἀνένας δὲ σκλαβώθη.

23.

Ο ΙΑΝΝΗΣ ΣΤΑΘΑΣ

Μαῦρο καράβιν ἐπλεε ἴστα μέρη τῆς Κασσάντρας,
 Ποῦχε τὰ νέφη γιὰ πανιὰ, τὸν οὐρανὸ παντιέρα,
 Κι' ὄμπρὸς κορθέτα μ' ἄλικο μπαϊράκι τοῦ προβαίνει·
 « Μάϊνα, φωνάζει τὰ πανιὰ! ρῆξτε τὰ πανιὰ κάτου!
 — Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιὰ, κι' οὐδὲ τὰ ρήχνω κάτου,
 Μὴ λέτε κ' εἶμαι νιδουφη, νόφη νὰ προσκυνήσω·
 Ἐγὼμ' ὁ Ἰάννης τοῦ Σταθᾶ, γαμπρὸς τοῦ Μπουκοβάλλα,
 Τράκο, λεβέντες· ρῆξτε ἴστῃ πλώρη τὸ καράβι!
 Νὰ χύσωμ' αἷμα Τούρκικο, νὰ φᾶνε κι' οἱ κορᾶκοι!

Κ' οἱ Τοῦρκοι βόλτα ῥήχτουνε, γυρίζουνε τὴν πλώρη.
Πρῶτος ὁ Ἰωάννης πέταξε, πρῶτος ὁ Ἰάννης βγαίνει,
Μὲ τὸ τουφέκι 'στὸ δεξί, μὲ τὸ σπαθί 'στὰ δόντια.
Ποτάμι τρέχουν αἵματα, τὸ πέλασ κοκκινίζει.
Κι' ἀμάν! ἀμάν! φωνάζοντες, οἱ Τοῦρκοι προσκυνοῦνε.

24.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑΝΤΑ.

«Λεβέντες δυὸ, λεβέντες τρεῖς, λεβέντες ποῦ περνᾶτε,
Μὴν εἶδετε τὸν Κωσταντᾶ στοὺς κάμπους καθαλλάρη;
— «Ἐμεῖς ἐχθὲς τὸν εἶδαμε 'σ ἓνα χορὸ πιασμένον
Καὶ σήμερα τὸν εἶδαμε 'στὸν ἄμμο 'Ξαπλωμένον.
Μαῦρα πουλιά τὸν 'τρώγανε, κι' ἄσπρα τὸν 'τρογυρίζαν,
Κ' ἓνα πουλί, καλὸ πουλί δὲν ἤθελε νὰ φάγῃ».
— «Φάτε πουλιά μου φάτεμε! φάτε, χορτάστεμέτε,
Κι' ἀφήτε μου τὴ γλώσσα μου, καὶ τὸ δεξί μου χέρι,
Νὰ κάμω τρία γράμμακτα, τρία φαρμακωμένα·
Τὸνα νὰ πάῃ 'στὴ μάνα μου, 'στὴ δόλια μου τὴ μάνα,
Καὶ τ' ἄλλο 'στὸν πατέρα μου νὰ κλάψουνε γιὰ μένα·
Τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ νὰ πάῃ 'στὴ σαστικιά μου.»

